

נהגו התינוקות לכל הפחות לזייר את נורתם ולמוחקה כדי להזכיר את המלואה, ואין צורך חוספת עמלק בעולם, שהרי צין כך אותם אנשי עמלק שזהו זכרונם היו קיימים לפני

ליורם וישארו קיימים גם אחרי מחיקת ליורם. לכן אף לדעות הסוברות שהמלואה שלא יהיה עמלק בעולם, אין צורך שאינו מעלה ואינו מוריד כל איסור.



סימן קמד

בענין קריאת עשרת בני המן בנשימה אחת

החתם סופר (צו"ט או"ט סימן ט"ו) כתב שחידוש התורה ששומע כעונה היינו "שכיון ששומע ומכוון לדבריו שמיעת אזנו הוה כמוצא צפנתיו ממש וכאלו נעשית המלואה בגופו של זה".

ובזה מצאנו שם את החילוק שבין דין "שליחות" לדין "שומע כעונה". דיסוד דין שליחות הוא, דכל המלות שאינם מוטלים על גוף האדם שלוחו כמותו, ואין צריך לעמוד על גביו כלל, ומש"ה צמילה שצויה הקצ"ה למול צנו שעיקר המלואה שיהיה הבן נימול שלוחו כמותו, ואפילו היה האב צמולות הים או שיהיה הכרי מופרש ממתנות כהונה, וכל כיוצא בזה הוה שלוחו כמותו ושלא צפניו, אצל מלואה שעל גופו כגון להניח תפילין וליקח לולב אי אפשר לשלוחו שניח על ידו של עצמו או ליטול לולב צידו ויוצא רבים ידי חובם, זה אי אפשר. וה"ה בעצירה כגון שציתת שבת שהמלואה שניח הגוף ואזהרה שלא יעשו

חידושו של בעל הצפנת פענח (סימן תר"ט סעיף טו) פסק: צריך לומר עשרת בני המן ועשרת, הכל בנשימה אחת, להודיע שכולם נהרגו ונתלו כאחד. ואימרו צצתי מדרשא צסם הגאון בעל צפנת פענח בענין מה שנהגו הצבור השומעים את המגילה מפי הקורא, שאומרים בעצמם את הפסוקים של עשרת בני המן, וכח צזה טעם לדבר עפ"י מה שכתב הרמ"א (סימן תר"ט סעיף טו) שעשרת בני המן יש לומר בנשימה אחת, ומשום כך צריך לומר את עשרת בני המן צפה, ואין יוצאים ידי חובתם בשמיעה, דרק את הקריאה בעצמה אפשר להוציא מדין שומע כעונה אבל לא את הנשימה אחת.

ביאור דין שומע כעונה (ב) ברם צאמת האי מילתא תליא בצאלי רצוני. דהנה, צציאור ההלכה של "שומע כעונה" נחלקו האחרונים,

[אוצר החכמה]

אעפ"י ששותק משום דקיי"ל שומע כעונה, שצאופן כזה הרי הוא כעונה מתוך הכתב כדינו לפיכך יולא ידי חובתו בשמיעה, מה שאין כן בקומא שאינו רואה כלום מתוך הכתב למה תועיל לו השמיעה להחירו דדברים שכתב ע"פ, "ואם אמרו שומע כעונה לא אמרו בקורא מתוך הכתב". ובקריאת התורה לא מהני שומע כעונה אלא דוקא כשספר תורה לפניו שרואה זו ושומע מן הקורא מתוכו אז אמרינן דהוי כעונה מתוך הכתב. עכ"ל.

ומובח דסבירא ליה כשיטת החתם סופר, שהשומע יולא בשמיעתו, שהשומע הוי כמדבר ולא שנפטר בדבורו של המדבר, שאם היה נפטר בדבורו של חברו לא היה כאן החסרון של דברים שבעל פה שהרי הקורא קורא מתוך הכתב, ודו"ק.

דעת החזון איש

(ד) אמנם החזון איש (או"ח סימן כ"ט) הסתפק צהאי דינא דשומע כעונה אי פירשו שיואל צמעשה השמיעה לחוד, או שמתחם אליו גם הדיבור של המשמיע, ע"י שמיעה, ויולא ידי חובתו בשיתוף, השמיעה שלו, והדיבור של חברו. ומסיק דמדבעינן טעמא להא דינא מוליא, משום דכל ישראל ערצין, היינו משום דשומע כמדבר אינו אלא כששומע צרכה ודיבור של מצוה, כגון השומע ק"ש מפי חברו, שלולא מצות הקריאה הרי הוא רק קורא בתורה, וכשיואל צה ידי חובת העשה של מצות ק"ש נתוסף בקריאתה שם קריאת מצוה, והלכך כשיאל כזר, והוא קורא להוליא חברו, ל"ל דע"י שחברו יולא צה ידי חובתו

דינו מלככה, ומש"ה אפילו למ"ד יש שליחות לעכו"ם להחמיר ויש שליח לדבר עזירה היכל דינו צר חיובא, מכל מקום מותר מן התורה שיעשה נכרי בשליחותו, שאין ידו של גוי העושה מלככה כידו של ישראל, ולפ"ז בכל מצות התלויה בדבור פה אי אפשר שיואל אדם את חבירו י"ח דאין פיו כפיו, ואלולי כן היה אדם בשוקים ורחובות וזה פורק על שמע צבית הכנסת ומוליאו ידי חובתו וכיואל צזה, ולא עלה זה על הדעת, על כן אחז"ל דין נוסף של "שומע כעונה", שכיון ששומע ומכוין לדבריו שמיעת אוננו הוי כמוליא ממש בשפתיו והוי כאילו נעשית המצוה בגופו של זה.

דעת היעב"ץ

(ג) ולבאורה גם דעת היעב"ץ היא כך, שכתב (בשאלת יעב"ץ חלק א' סימן ע"ה) לענין קריאת התורה בקומא שפסק המחבר (או"ח סימן קל"ט סעיף ג) שסומא אינו קורא לפי שאסור לקרות אפילו את אחת שלא מן הכתב, וצט"ז (סימן קמ"א סעיף ג) הכריע כדעת האגודה והנמו"י דסומא שאמרו שאינו קורא בתורה היינו משום דאין קורא על פה. אצל חוקמי אינש אחרינא שפותח ורואה והסומא מצרך ועומד צלדו שפיר דמי. ומטעם שומע כעונה. וכתב ע"ז השאלת יעב"ץ: מה יתן ומה יוסיף אם יהיה דינו כעונה, הלא אינו אלא עונה בעל פה, ולכן אותם שאמרו דשומע כעונה אינו מועיל כ"א לפיקח הרואה בספר תורה ויכול הוא לקרות מתוכו שמקרינן אותו שיואל צזה כאילו קרא בפיו

יחול על קריאתו שם קריאת מצוה, וכיון שאין חזרו יולא עד שיהי' קריאת מצוה, ואיננה קריאת מצוה עד שתאמר שיואל זה השומע ידי חובתו, נמצא שדין שומע כעונה שחדשה תורה הוא המכין את השמיעה והדיבור הראוין לדין שומע כעונה. והלכך מתאחדים השומע והמשמיע ומשתתף השמיעה והדיבור להיות מצוה שלמה, אבל לולא הערבות אין כאן שיתוף ביניהם, והו"ל כשומע שמיעה שאינה של מצוה.

מיהו כשקורא ומצרך גם לעצמו הוי קריאת עצמו קריאת מצוה גם לצהדי חזרו אף בלא טעמא דערבות, והלכך מהני גם בצרכת הנהנין.

וביון שענין שומע כעונה הוא התאחדות השומע והמשמיע, זה צדיבור וזה צשמיעה, עד שמתיחס גם הדיבור למצות השומע, לכן, אף צמצות שאינו יולא צדיבור כל דהו אלא שצריך תנאים צדיבורו, מכל מקום יולא צשמיעה, כמו למ"ד לא השמיע לאזניו לא יאל, ומכל מקום יולא צשמיעה, ואם השמיעה היתה נחשבת כאחד ממניי דיבור, אכתי הוי צדיבור בלחש שלא השמיע לאזניו, אלא שדיבור המשמיע מהני ליה לדידי, וכן כששומע מגילה, שאם היתה השמיעה צדיבור, אכתי הוי קראה על פה, ולא יאל, אלא על כרחך צריך לומר שקריאת המשמיע הוי לדידי.

דעת הטורי אבן

(ה) ונראה דכך צצירא ליה להטורי אבן צמגילה (י"ט ע"צ), שהקשה

צהא דאין חש"ו מוילאים אחרים ידי חובתם צמגילה משום שאין מחויבים צדצר, והקשה לרצינא שסובר שהרהור צדצור דמי למה לא יאל ע"י הרהור דנפשיה. דלל מכאן קריאה אפ"ה יאל מדין הרהור צדצור. ותירץ דהא דאין חרש שוטה וקטן קוראים את המגילה. היינו כשהאחרים השומעים אין מגילה פתוחה לפניהם ושומעים אותה בעל פה לא מתוך מגילה. ולכן ע"י הרהור דנפשיה ומדין הרהור צדצור אינם יכולים לצאת דלא עדיף מקריאה בעל פה דלא יאל. ועל כן אי אפשר לצאת אלא מתורת שומע כעונה, שהוא שומע קריאת הקורא שהוא קורא מתוך הכתב. ומשום כך כשהקורא הוא אינו מחויב צדצר אינו יכול להוציאו.

וביון דפשיטא ליה להטו"א דמדין שומע כעונה יאלו השומעים ידי חובתם צקריאת המגילה אעפ"י שהם שומעים בעל פה, מוכח דצצירא ליה דמכת דין שומע כעונה אינו חושצים את השומע כנגרר לקורא לכל דצר, ולא רק לעצם הקריאה בלצד אלא גם להשלמת תנאי מצות הקריאה. ומכיון שהקורא קרא את המגילה מתוך ספר, נחשב גם השומע ממנו כעונה מתוך הספר.

חידושו של בעל לבית הלוי

(ו) גם מדצרי בית הלוי (על התורה סוף הקונטרס לתנוכה) מוכח דצצירא ליה כהיעצ"ץ והחתם סופר ששומע כעונה היינו שעצם השמיעה נחשבת לשומע כאילו דיצר, שכתב שם אודות מה שאמר חכם אחד

לגבי זרכת כהנים דכהן אחד יכול לומר
את הזרכת כהנים בקול ושאר הכהנים
ישמעו ושומע כעונה. וכתב שם היה מקום
לומר כן, בודאי דהיינו מרויחים בזה לפרש
לשון המשנה במס' מגילה (כ"ד ע"ג)
המפטיר בנציא כו' והוא פורס על שמע
והוא נושא את כפיו, דלא ידענו פירושה
של המשנה בפשיטות, דהא כל כהן נושא
את כפיו [ועיין בתוי"ט וכתוס' רע"א ז"ל]
בשם הטו"א מש"כ לפרש בזה], ולפ"ז
ניחא, שהכונה שהוא נושא את כפיו ואומר
בקול את הפסוקים להוציא שארי הכהנים.

אמנם עיקר הדבר לא נהירא כלל, דשומע
כעונה שייך רק בדבר שא"ל בו
אלא אמירה לחודא, אבל זרכת כהנים דלריך

קול רס כאדם האומר לחצרו וכמו דנפקא
לן במוטה (ל"ח ע"א) מקרא דאמר להם,
ובזה לא שייך שומע כעונה, דהרי ענייתו
של הכהן השומע הרי אינו נשמע להעם
השומעים ולא עדיף הך כהן השומע מאם
הי' אומר מפורש בפה רק בלחש דלא ינא.

העולה מכל הנ"ל, דפליגי רבותינו בביאור
מהות הדין דשומע כעונה, יש
הסוברים שפי השומע כפי העונה ממש,
ועדיף אף משליחות, ששליחות אינה מועלת
במלוות שבגופו, ושומע כעונה מועיל אף
בזה, ויש הסוברים שפעולת העונה
מתייחסת גם לשומע, אבל לא הוי פיו כפיו
ממש. ובזה תליא חידושו של בעל הנפנת
פענח שצראש דברנו, ודו"ק.



סימן קמה

עוד בביאור דין שומע כעונה

סיכום השיטות

(א) בסימן הקודם נתבאר דפליגי רבותינו
בביאור מהות הדין דשומע
כעונה, יש הסוברים שפי השומע כפי
העונה ממש, ועדיף אף משליחות, ששליחות
אינה מועלת במלוות שבגופו, ושומע כעונה
מועיל אף בזה (יעז"ץ, חסס סופר), ויש
הסוברים (טורי אבן, חזון איש) שפעולת העונה

מתייחסת גם לשומע, אבל לא הוי פיו כפיו
ממש. ובכל שיטה ישנה עדיפות בדבר אחר,
דלשיטות שפעולת העונה מתייחסת לשומע
הוי כאילו השומע צריך על הכוס, וקרא
את המגילה מתוך הספר וכו', כמו שכתב
החזון איש, ולשיטות שפי השומע כפי
העונה יש עדיפות דהוי כאילו עשה זאת
בעצמו.

ההערות בדעת היעב"ץ

והחתם סופר

(ב) ובאמת לשיטות אלו (החתם סופר, היעב"ץ ועוד) דסבירא להו דהוי כאילו השומע עשה את הדבר צעמנו יש לעיין צמה שהעיר החזון איש בהשומע את המגילה בעל פה מאחר הקורא מתוך המגילה שההלכה שהשומע, יוצא ולא אמרינן דהוי כקורא את המגילה בעל פה ללא יצא. דצשלמא לשיטת הטורי אבן והחזון איש אנו חושבים את השומע כנגרר לקורא לכל דבר, ולא רק לעצם הקריאה בלעד אלא גם להשלמת תנאי מצות הקריאה, ומכיון שהקורא קרא את המגילה מתוך ספר, נחשב גם להשומע ממנו כעונה מתוך הספר, אך לשיטתם דהשומע יוצא בקריאת עצמו, שזהו החידוש צדין שומע כעונה, דהוי כאילו הוציא את הדברים מפיו, אם כן קשה כנ"ל, שהרי לא קרא את המגילה מתוך הספר.

ובספר חסד לאברהם (סימן ח') העיר כן, ומכאן זה הוכיח דצמגילה המצוה היא רק צשמיעה, דאל"כ הא"ך יוצא צשמיעה בעל פה מאחר הקורא מתוך המגילה, אולם בספר בית שלמה (ח"א סימן י"ו) השיג עליו, וכתב שהצרכה 'על מקרא מגילה' תוכיח שהמצוה היא הקריאה. ויעוין ר"ן מגילה פ"א דף ד' דהא דנשים חייבות במקרא מגילה, שהביא בשם ה"ג דנשים חייבות לשמוע אצל אין חייבות בקריאתה. ולכן אין מוציאות הרצים ידי חובתם. ומשמע שצאנשים המצוה היא הקריאה.

איך יוצאין בקידוש על הכוס

(ג) עוד צריך ליישב לדעת היעב"ץ, הא

דיוצאים בקדוש על היין צשמיעה מאחר אעפ"י שאין השומע מחזיק בידו את הכוס, ולדעת השאילת יעב"ץ אין כאן קדוש על היין דשומע כעונה אמרו, ולא כעונה על הכוס, וכשם שהשומע אינו נגרר להעונה שיהא כקורא מתוך הכתב כך לא יהא נגרר לעונה שיהא כאומר קדוש על הכוס.

ביאור דעת היעב"ץ

(ד) ובשו"ת הר צבי מיישב את דעת היעב"ץ, דצאמת לא אמרינן שומע כעונה אלא לענין אמירת הקדוש בלבד, ומכל מקום הוי השומע כמקדש על היין, דאנו חושבים את השומע כמקדש צעמנו על הכוס שציד חצירו, שזה שהמקדש הוא אחוז את הכוס בידו צשעת הקדוש אינו לעיכוזא, (עיין בט"ו סוף סימן רע"א).

ובך הוא לשון שו"ע הרצ שם (סימן רע"א סעיף כ"ח): 'ומכל מקום אם צשעה שקידש על המים צטעות היה לפניו רביעית יין בכלי אחד על השולחן או על הספסל אללו מוכן לשתות אזי א"צ לא לצרכת צפה"ג ולא לחזור לקדש, שהרי זה כאילו קידש על היין ההוא, שאף שכוס של קדוש צריך שיאחזנו בידו מכל מקום אין זה מעכב צדיעצד', עכ"ל. ולכאורה ה"ה כשהכוס הוא ציד חצירו, וכ"כ להדיא צצרכי יוסף (סימן רצ"ה אות ד') דמי שכיוון צצרכת צופה"ג של הש"ץ צהצדלה ושאר צרכות אמר צפיו ולא רצה לצאת צצרכת ש"ץ

זדיעצד ילא, אף שהכוס ציד הש"ץ והוא
הצדיל בלא כוס מכל מקום ילא וכו', והני
מילי דיעצד אצל לכתחילה לא אריך למיעצד
הכי דלריך לאחוז הכוס צידו'.

ובזה מיושג קושיית הגרעק"א (בשו"מ
סימן ו') ^{אוצר החכמה} על המג"א (סימן קכ"ג ס"ק
ב') שכתב 'שהאשה תאמר מלה במלה עם
המקדש כיון דאינן מצינות לכך אינן יולאות
בשמיעה'. ולכאורה אם היא אומרת מלה
במלה עם המקדש הרי היא לא יולאת
בשמיעה אלא בקדוש של עצמה ושזב ליכא
קדוש על היין. ותירץ, דהאשה אומרת עם
המקדש ^{אח"ח 1234567} נוסח אמציות הצרכה אצל
הפתיחה והחתימה יולאת בשמיעתה,
דהמעט הזה היא מצינה בלשון הקודש. אך
להג"ל יש לומר שאנו חושבים כאילו היא
עצמה מקדשת על הכוס שציד בעלה וכנ"ל.

בברכת כהנים יש דין ש"ל אמור

להם"

(ה) ולענין ברכת כהנים כתב שם סברא
חדשה שלא מועיל בזה שומע
כעונה, דהנה היד אצרהם (בשו"ע יור"ד סימן
א' ש"ך ס"ק כ"ט) הביא שם דברי השאג"א
(סימן ו'), שהוכיח מדברי הטור, דאף היכא
שאין ראוי לצרף מהני לשמוע מאחר
ואמרינן ביה שומע כעונה, והקשה עליו

א"כ אלם יחלוץ וישמע קריאה מאחר דהוי
כעונה ומדבר, והניח דברי השאג"א ב"ע.
ויש לתרץ דשומע כעונה לא נאמר אלא
לגבי נפשו, היכי שהוא בעצמו צריך ללאת
בדבורו ע"ז אנו אומרים שומע כעונה,
דשמיעתו זו היא ענייתו, אצל בחליצה
דבעינן שיאמר צפני היצמה וצפני הצית
דין, דאלו אמר צינו לצין עצמו פשיטא דלא
אמר כלום אלא בעינן שישמעו הצית דין
והיצמה דבור פיו, לפיכך אין מועיל שם
שומע כעונה, דנהי דשמיעתו חשיב כדבור,
אצל הצית דין והיצמה לא שמעו קול דבורו
והוי כאילו דיצר חוץ לצית דין, דשמיעתו
גופא לא נשמע לאחרים.

ולפי"ז י"ל גם לענין ברכת כהנים,
שהמלוה היא שהכהנים יאמרו
אותם להעם המתצרכים והם ישמעו ממנו,
כדאיתא בספרי (בפרשת נשא): אמור להם
"שיהיה הקהל שומע". ויעויין בתוס' סוטה
(דף ל"ט ע"ב, ד"ה עד) שמבואר מדצריהם
דשמיעת השומעים בצרכת כהנים היא
לעיכובא, ולכן לא שייך בזה שומע כעונה,
דנהי דשמיעתו חשיב כדבור לגבי עצמו אצל
לא לגבי העם המתצרכים שהם אינם
שומעים את ענייתו של הכהן השומע.
ואפשר שזהו גם כוונתו של בעל צית הלוי,
ולא משום דחסר 'הקול רס'.

סימן קמו

בענין אם הציבור צריכין לעמוד בברכת המגילה
ואוצר החכמה
 (וכללי עמידה בברכות בכלל)

זכרת מלות מעומד אלא זהנך שעיקר מלות מעומד כגון שופר וליצית דילפינן מעומד, וכן צהלל וכיוצ"ב, והתמיה על המ"א שנדחק בזה שם צהל' ליצית ליישב הא דזכרת חלה מיושב. ולא נחית לחילוק זה, עכח"ד, ע"ש.

מקור הדין דברכה בעמידה

(ב) דין זה דזכרה צמעומד נפתח צאו"ח (סי' ח') בפזר שכ': יתעטף צליצית מעומד, וכ' הב"ח וז"ל, מעומד, כן כתוב צסמ"ק ושאר פוסקים דגמרינן לה צגז"ש דלכס לכס מספירת העומר, דכתיב ציה צקמה פירוש צקומה. ולא קשה צגז"ש למה לי הא צרסי' צירושלמי כל הצרכות מעומד, דאין זה אלא צרכת המלות, דכיון שאומר צהס וציונו צריך לצרך להקצ"ה מעומד על מה שזנו וקרצנו לעצודתו, דעצודה צעי עמידה, אצל לא צצרכת הנהנין, ועטיפת טלית צליצית אע"ג דאומר צו וזנו הוצא צכלל צרכת הנהנין כיון דאית צהו נמי הנאה, ולכך צעי הך צגז"ש. אך קשה ממילה ולולצ ותקיעה דכ' צסמ"ק מעומד משוס דכ' צהו לכס, וגמרינן לכס לכס מעומר, תיפוק ליה דהוי להו צרכת המלות ולא צרכת הנהנין, ודוחה לומר דלא ידע

האם צריך לקרות דוקא בעמידה
 (א) בשו"ע (סימן תרל"א ס"א): קורא אדם את המגילה בין עומד בין יושב. וכ' המג"א: עי' רס"י ח' דמשמע דהצרכה תהיה צעמידה, ועי' סוס"י קמ"ו מש"כ. ובמחצית השקל ציאר דצריז וכתב, ועי' סי' קמ"ו, דהשומע ג"כ צריך לעמוד צשעת צרכה, ושם כ"כ לענין צרכות התורה, ולא הוי הטעם כי אס משוס דהוי דצר שצקדושה, כמו שכ' מ"א שם, אצל כאן דהשומע ג"כ צריך לצרך אלא שהצרך מוציא צצרכתו כל הקהל וכמוש"כ המ"א רפ"ד וסי' תרל"ב, והוי השומע כעונה וכאלו הוא מצרך, ולכן צריך השומע לעמוד כמו המצרך מלד הדין, ע"כ.

אולם הפני יהושע (צמגילה דף כ"א ע"א), צמשנה הקורא את המגילה עומד ויושב, דן שם צדצרי רס"י אס צריכה הקריאה להיות צעמידה דוקא אי לאו, ואח"כ כ' לדקדק שמשמע שגס הצרכות יכול לצרך צישיצה, ולכאורה מאי שנא מצרכת ליצית ושופר שצריך לאומרן מעומד כדאיתא צשו"ע צאו"ח (סי' ח'), ומייתי' שם מהירושלמי דכל צרכות המלות מעומד, ותי' הפנ"י וז"ל, ומיהו לעג"ד נראה דלא צעינו

הירושלמי, אי נמי הוה ס"ל כיון דליתיה בתלמוד שלנו לא צעינן מעומד אלא בהנך דאית בהו גז"ש דלכס לכס, וז"ע. עכ"ל הצ"ח. מתבאר מדבריו דס"ל דיש לומר דדוקא הירושלמי ס"ל דצרכת המלות צעינן מעומד, אמנם אפשר דהצבלי מחולק, וס"ל כן רק היכא דאיכא גז"ש דלכס לכס.

מקור הילפותא דברכה בעמידה

(ג) בברכי יוסף (או"ח סי' ח') מייח' דהיראים כתב: דרשה זו לא שמעתי ולא ידעתי מקומה, וכ' הצרכי יוסף דהצית יוסף צבסך משנה (סוף פ"ז דתמידין) ^{לשון חכמים} כתב משם מהרי"ץ גיאות שקבלה מפי רבותינו דמוין מעומד ואסמכוה אקרא בקמה קרי ציה ^{לשון חכמים} בקומה עכ"ל. וכ' עוד הצרכי יוסף וז"ל, ואנכי איש נעיר מנאחי בפסיקתא צפר' אמור (דף כ"ט ע"ג) שכ' וז"ל, לכס צעמידה שנא' מהחל חרמש צקמה, כלומר צקומה, וממנו אנו למדין על כל מצוה שנא' צה לכס, כגון מילה וציצית, המול לכס כל זכר, והיה לכס לציצית, שכולס מצות צקומה זקופה, וזה מדרש וזה הלכה, עכ"ל הפסיקתא וכן ראיתי בפסיקתא כתב יד צפר' לך לך כלשון הזה, והוסיף שם לולב דכ' ולקחתם לכס, וידוע דסתם הפסיקתא הוא מרבותינו ז"ל וכמה דינים מהרמז"ס הוא מהפסיקתא, עכ"ל, ועיי"ש עוד מש"כ.

מחלוקת אחרונים אם הילפותא

קאי על העשייה או על הברכה

(ד) הקשה הפרישה (בסימן ח' שם) מצרכת לישב צמכה דהוי צרכת המלות ואפ"ה אמרי' ציציבה, והמג"א הקשה

מצרכת הפרשת חלה, דאיתא משנה מפורשת האשה יושבת וקוצה חלתה, משמע דמצרכת מיושב. ועוד הקשו צספר בוגן גיבורים (סי' ח') דהאחרות חיים הקשה מ"ט צעינן לילפותא דלכס לכס והא קאמר צירושלמי דכל הצרכות מעומד, ותי' דרק צרכת המלות צעמידה ולא צרכת הנהנין. וקשה דהא סוף סוף ידעינן זה מהירושלמי, והגז"ש למה לי, ותי' דהילפותא דלכס לכס קאי על עצם המצוה דצעי צעמידה, דאי המצוה עצמה לא צעינן עמידה אף כש"כ שהצרכה לא צעינן צעמידה, וזוהי יתורן מסוכה וחלה, אמנם יקשה ע"ז מהמ"א צהל' מגילה שכ' שהצרכה צעמידה, עכת"ד המגן גיבורים. ועי' מה שכתב בא"ייהו רבא (סי' ח' אות צ'), אח"ז ראיתי דהפכו"ג (בסי' תל"א משב"ז ג') שכ' כדברי המגן גיבורים דהילפותא דלכס קאי על עצם המצוה, עיי"ש. וג"כ תמה על המג"א דהל' מגילה. ויש להעיר דפשטות משמעות הפוסקים אינו כן, אלא דהילפותא היא על הצרכה שיהיה צעמידה.

ויש להעיר דלפי"ד הני דס"ל דהגז"ש קאי על הצרכה א"כ בכל צרכת המלות לכאורה צעי צעמידה, ויקשה מסוכה וחלה ועוד, וז"ל כהצ"ח דהצבלי מחולק על הירושלמי, דרק צמלות דכ' לכס צעי עמידה, א"כ המח' צין האחרונים הנ"ל אם הגז"ש קאי על הצרכה אף על המצוה ייחלקו גם צפי' סי' הירושלמי, והנפ"מ להל' הוא לגבי מגילה.

ובעמדת זקנים (על גליון השו"ע סי' תר"ז) כתב: וסימן על ז' דברים

שמזרכים מעומד ענ"ת ה' לעל"ס תעמוד, ר"ת: עוז, ר"ל תפילין נקראים עוז (צרכות ו' ע"א). לילית, תורה, תקיעה, לצנה, עומר, לולב, מילה, ע"כ. וכ"כ צסימן תקפ"ה, ועיין עוד מש"כ בזה במנחת אלעזר (ח"א סי' מ"ח).

לילית



סימן קמז

בענין אי יוצאין ידי חובת קריאת המגילה ע"י הלל בשאין לו מגילה

ותורה דברי האחרונים נחלקו לשלשה, א) דגמ' איכא צ' תירוצים, על השאלה למה לא אומרים הלל צפרים, וא"כ אפשר דנקטינן כתי' השני, ב) דפפסות הגמ' משמע שמתרין מ"ט לא מחויבים בהלל צפורים, אבל אין כאן שום רמז להא דילאו בהלל זה ידי חובת קריאת המגילה, ג) שיטה ממונעת.

1234567

מקור הדין בגמ' מגילה

ב) בגמ' מגילה (דף י"ד א'): ת"ר ארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות נתנצחו להם לישראל ולא פתחו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה, חוץ ממקרא מגילה, מאי דרוש, אמר ר' חייא בר אבין אמר ר' יהושע בן קרחה קל וחומר, ומה מעצדות לחרות אמרי' שירה (ציי"מ אמרו שירה על היס), ממיתה לחיים לא כש"כ, אי הכי הלל נמי נימא, אמר ר' יצחק לפי שאין אומרים הלל על נס שצחוצח לארץ. יצי"מ דנס שצחו"ל היכי אמרינן שירה, כדתינא עד שלא נכנסו ישראל לארץ הוכשרו כל הארצות לומר שירה. רב נחמן אמר קרייתא זו

דברי המאירי דיוצאין בהלל ידי

חובת קריאת מגילה

א) בשו"ע (סימן תרצ"ג סעיף ג') פסק המחבר: אין קורין בו הלל. וכתב המג"א (סק"ב): דבשלמא ביציאת מצרים אמרינן הללו עבדי ה' ולא עבדי פרעה, אבל הכא אכתי דאחשורוש אכן. וזא מגמרא מגילה (י"ד ע"א). והנה המאירי (צמגילה שם), כתב דלפי מה שחירצה הגמ' צטעמא דלא אמרינן הלל צפורים דקריאתה זו הלילא, אם כן אי לית ליה מגילה קורא הלל צפורים ויוצא צו ידי חובת מגילה. ודנו כמה מן האחרונים אי נקטינן כהמאירי אי לאו, וצשו"ת חתם סופר נשאל שאלה זו מהגאון ר' יהודה אסאד בשנת תקפ"ד, וכעצור ארבעים שנה שלח שאלה זו לצנו הכתב סופר, והחתם סופר פסק דלא כהמאירי, והכתב סופר חש לה לשי' המאירי והוכיח דכן הוא שי' הרמב"ם וכתב דיאמרה בלא צרכה ויתבארו דצריהם להלן.